GUIDE TILL **NORMMEDVETEN VISUALISERING**

Visualisering är ett viktigt verktyg för att kommunicera planer och visioner för hur enskilda byggnader, stadsdelar, samhällen och städer ska utvecklas. Men om visualiseringarna är skapade utifrån begränsande föreställningar om till exempel ålder, kön, funktionsvariation, etnicitet och klass riskerar de att bidra till att människor osynliggörs och diskrimineras. Därför krävs det normmedvetna visualiseringar som kan utmana diskriminerande normer och bidra till mer inkluderande städer och samhällen. Den här guiden hjälper dig som arbetar med arkitekturvisualisering att skapa normmedvetna visualiseringar.

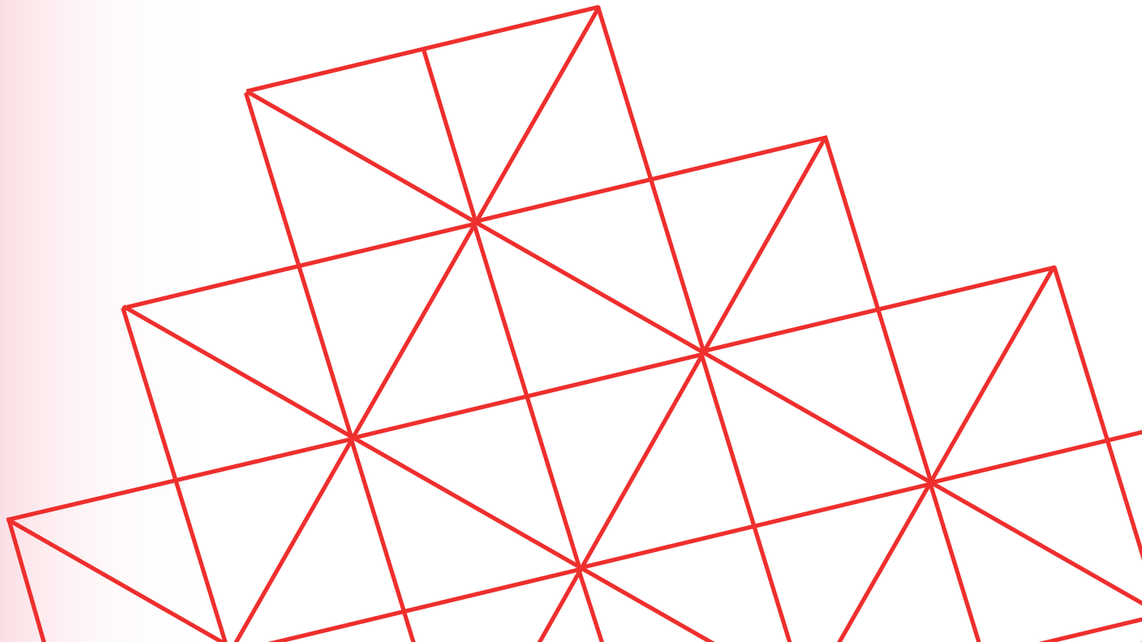

VAD ÄR NORMER?

Normer är oskrivna regler som styr våra tankar och beteendemönster. Normer skapas både socialt och kulturellt, genom hur vi pratar med varandra och hur vi beter oss mot varandra, och genom fysiska objekt och bilder. Genom att definiera vad som är ”normalt” definierar vi samtidigt annat som ”onormalt” och ”avvikande”. Vi människor anpassar oss medvetet eller omedvetet efter rådande normer. De som passar in i normen blir bekräftade av den, medan de som inte passar in i normen riskerar att bli osynliggjorda eller diskriminerade. Den svenska diskrimineringslagen förbjuder diskriminering utifrån de sju diskrimineringsgrunderna kön, könsöverskridande identitet eller uttryck, etnisk tillhörighet, religion eller annan trosuppfattning, funktionsnedsättning, sexuell läggning och ålder.

VAD ÄR NORMMEDVETENHET?

Normmedvetna och normkritiska perspektiv riktar fokus mot normers diskriminerande och utestängande effekter. I den här guiden använder vi begreppet *normmedveten* för att beskriva arbetssätt där visualiseraren uppmärksammar utestängande normer och försöker skapa en högre grad av inkludering och jämlikhet i sitt arbete.

VARFÖR NORMMEDVETEN ARKITEKTURVISUALISERING?

Visualiseringar av framtida byggnader, stadsdelar, samhällen och städer spelar en avgörande roll i dialogen mellan offentliga aktörer, exploatörer, arkitekter och medborgare. Men visualiseringar som reproducerar stereotyper och är begränsande riskerar att osynliggöra grupper av människor och bidra till diskriminering. Med normmedvetna visualiseringar som skildrar den mångfald som samhället faktiskt har kan du som arbetar med arkitekturvisualisering skapa mer inkluderande lösningar, synliggöra och driva normkritiska perspektiv och bidra till att fler människor kan identifiera sig med planerna för hur våra städer och samhällen ska utvecklas.

Denna guide är framtagen inom ramen för det Vinnovafinansierade projektet *Normkreativ visualisering i stadsutveckling.* Medverkande projektparter är Visual Arena, Lindholmen Science Park; RISE Research Institute of Sweden; Chalmers Arkitektur och samhällsbyggnadsteknik; White arkitekter och Skanska nya hem. Guiden är framtagen av Marcus Jahnke, Tova Crossler Ernström, Kajsa Blomqvist och Malin Bosaeus, RISE; Julia Fredriksson, Chalmers arkitektur och samhällsbyggnadsteknik samt Samuel Michaëlsson och Lisa Wistrand, White arkitekter. Språkgranskning: Ulrika Ernström. Grafisk form: Studio Parasto Backman.

VAD DU BEHÖVER TÄNKA PÅ

Normer påverkar oss alla, oavsett om vi är medvetna om det eller inte. Ofta utgår vi omedvetet från oss själva och våra egna preferenser när vi gör olika val i vår vardag. Därför finns det en risk att vi skapar visualiseringar som förstärker stereotyper eller osynliggör grupper av människor. Normmedvetna visualiseringar kan istället utmana diskriminerande och stigmatiserande normer och bidra till att fler känner sig inkluderade i våra planer för den framtida staden, samhället eller bostadsområdet. Den här guiden hjälper dig att skapa normmedvetna visualiseringar.

Bild: Samuel Michaëlsson, White arkitekter

VEM FÅR SYNAS?

Sträva efter att skalobjekten i din visualisering visar en mångfald av människor när det gäller till exempel kön, ålder, funktionsvariation och religiös och etnisk bakgrund. Ett första steg är att tänka i siffror och till exempel räkna hur många män respektive kvinnor eller unga respektive äldre som syns i visualiseringen. Om olika grupper av människor får synas i visualiseringen kan fler identifiera sig med och känna sig inkluderade i planerna för hur staden, samhället eller bostadsområdet ska utvecklas.

Bild: Samuel Michaëlsson, White arkitekter

VEM GÖR VAD?

Reflektera över vem som får representera vilka yrken och aktiviteter i din visualisering. Om bara män får representera klassiskt mansdominerade yrken och kvinnor får representera klassiskt kvinnodominerade yrken riskerar visualiseringen att bidra till att förstärka traditionella föreställningar om exempelvis vem som kan arbeta som byggnadsarbetare eller vem som kan arbeta med barn. Undvik också genusfällan att skildra män som aktiva och kvinnor som passiva. Se istället till att välja skalobjekt där både män och kvinnor arbetar, cyklar, tar hand om barn, vilar eller väntar på bussen.

Bild: Samuel Michaëlsson, White arkitekter

VEM FÅR REPRESENTERA DET ALLMÄNGILTIGA?

Det finns en risk att personer som inte tillhör normen endast får representera sin grupp, till exempel att personer med funktionsvariationer bara syns när det handlar om tillgänglighet. Sträva istället efter att skildra människan som generell grupp med människor med en mångfald av identiteter. Det kan till exempel handla om att välja rullstolsanvändare som skalobjekt även när temat inte är tillgänglighet eller att ha med samkönade par som en detalj i sammanhanget, på samma sätt som olikkönade par ofta skildras.

Bild: Samuel Michaëlsson, White arkitekter

VEMS VARDAGSLIV SKILDRAS?

Det vardagsliv som skildras i en visualisering ger en bild av vem och vilka aktiviteter som vi föreställer oss kommer att finnas på platsen i framtiden. Men det finns en tendens att visualiseringar visar upp en begränsad bild av människors aktiviteter och vardagsliv. I visualiseringar av stadsmiljöer skildras ofta människor som är lediga och sitter på caféer, eller människor med typiska tjänstemannayrken. Samtidigt är det vardagsliv som pågår i en stad i form av byggnadsarbeten, renhållning eller varutransporter oftast inte synligt. Om grupper av människor inte känner igen sig i vardagslivet som skildras finns en risk att de inte upplever att de är inkluderade i planerna för hur staden ska utvecklas. Tänk därför på att skildra olika typer av vardagsliv, yrken och aktiviteter i din visualisering.

Bild: Samuel Michaëlsson, White arkitekter

FRÅN VEMS PERSPEKTIV?

Sträva efter att synliggöra olika människors upplevelser av en plats och skildra den utifrån olika gruppers perspektiv. Prova till exempel att placera kameran i bilden utifrån ett barns perspektiv, en cyklists perspektiv eller utifrån perspektivet för en person som använder rullstol. Detta ger inte bara möjligheten att presentera projektet utifrån olika människors perspektiv, utan kan också användas som analysunderlag för att till exempel belysa hur en plats möter tillgänglighetsbehov för personer med olika funktionsvariationer.

Bild: Brecht Vandenbroucke

REFLEKTERA MERA

Ingen är fördomsfri. Därför är det viktigt att inte enbart utgå från sin egen upplevelse av en plats, ett projekt eller en visualisering. Var självkritisk och ifrågasätt dina egna perspektiv. Stanna upp och reflektera kring hur andra skulle uppfatta dina visualiseringar och var öppen för att ta in andra personers berättelser och upplevelser.